Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MACIEJ SZPUNAR
της 6ης Μαρτίου 2025 [1]

Υπόθεση C-211/24

LEGO A/S
κατά
Pozitív Energiaforrás Kft.

[αίτηση του Fővárosi Törvényszék
(δικαστηρίου περιφέρειας Βουδαπέστης, Ουγγαρία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Διανοητική ιδιοκτησία – Κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα – Κανονισμός (ΕΚ) 6/2002– Άρθρο 8, παράγραφος 3 – Σχέδιο ή υπόδειγμα που καθιστά δυνατή τη συναρμολόγηση ή τη σύνδεση πολλαπλών αμοιβαίως υποκαταστάσιμων προϊόντων εντός ενός συστήματος δομοστοιχείων – Άρθρο 10 – Έκταση της προστασίας – Έννοιες του "ενημερωμένου χρήστη" και της "συνολικής εντύπωσης"»

Εισαγωγή

1. Το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας της Ένωσης προβαίνει σε σαφή διάκριση όσον αφορά τον ρόλο που επιτελούν οι διάφορες κατηγορίες προστατευόμενων δικαιωμάτων: το μεν δίπλωμα ευρεσιτεχνίας αποσκοπεί στην προστασία των τεχνικών εφευρέσεων, ενώ τα σχέδια και υποδείγματα προστατεύουν την εμφάνιση των προϊόντων· αντίστοιχα, τα εμπορικά σήματα διασφαλίζουν την προστασία της σχέσης μεταξύ προϊόντων ή υπηρεσιών και των κατασκευαστών ή προμηθευτών τους. Η διάκριση αυτή είναι θεμελιώδους σημασίας, διότι αποτρέπει την πιθανότητα μονοπωλιακής εκμετάλλευσης μοναδικών λύσεων, που είναι απαραίτητες για την τεχνική πρόοδο και τον υγιή οικονομικό ανταγωνισμό, μέσω αποκλειστικών δικαιωμάτων τα οποία αποκτώνται με σχετική ευκολία και μπορεί να έχουν εξαιρετικά μεγάλη ή και αόριστη διάρκεια ισχύος. Προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή της ανωτέρω διάκρισης, το δίκαιο σχεδίων και υποδειγμάτων της Ένωσης προβλέπει ότι δεν προστατεύονται τα χαρακτηριστικά της εμφάνισης ενός προϊόντος τα οποία υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του, καθώς και τα χαρακτηριστικά που είναι αναγκαία για τη διαλειτουργικότητα των προϊόντων διαφόρων κατασκευαστών.

2. Ωστόσο, ο κανόνας αυτός επιδέχεται μία εξαίρεση όσον αφορά τα «συστήματα δομοστοιχείων», βάσει της οποίας τα σχέδια ή υποδείγματα που αποσκοπούν να καταστήσουν δυνατή τη σύνδεση στοιχείων εντός ενός τέτοιου συστήματος τυγχάνουν προστασίας. Η εξαίρεση

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

αυτή αναφέρεται συχνά ως «εξαίρεση Lego», διότι ο κύριος δικαιούχος της είναι το σύστημα κατασκευών με τουβλάκια, γνωστό σε κάθε παιδί ηλικίας από 3 έως 103 ετών, το οποίο διατίθεται στο εμπόριο με το εμπορικό σήμα LEGO.

3. Το σύστημα με τουβλάκια κατασκευών Lego αναπτύχθηκε κατά τη δεκαετία του 1950. Η πρώτη αίτηση για τη χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας για το συγκεκριμένο σύστημα κατατέθηκε στη Δανία το 1958. Η τεχνική λύση στην οποία στηριζόταν η εν λόγω αίτηση αφορούσε ένα σύστημα συναρμολόγησης τουβλακίων μέσω προεξοχών στην επάνω πλευρά και σωλήνων στην κάτω πλευρά κάθε τουβλακίου, σχεδιασμένων και διατεταγμένων κατά τρόπον που να διασφαλίζει, αφενός, τη σταθερή σύνδεση των τουβλακίων και, αφετέρου, τη σχετικά εύκολη αποσυναρμολόγησή τους από παιδικά χέρια. Η προστασία που παρεχόταν μέσω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας για το σύστημα Lego επεκτάθηκε στη συνέχεια σε διεθνές επίπεδο και ενισχύθηκε με την κατοχύρωση νέων τεχνικών λύσεων [2].

4. Ωστόσο, η συντριπτική πλειονότητα των ως άνω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας έληξε κατά τις δεκαετίες του 1970 και 1980, οπότε ο κατασκευαστής των τουβλακίων Lego έπρεπε να έρθει αντιμέτωπος με τον ανταγωνισμό από άλλους κατασκευαστές οι οποίοι παρήγαγαν τουβλάκια εμπνευσμένα από το σύστημά του και συμβατά με αυτό. Ακολούθως, οι περισσότερες προσπάθειες διασφάλισης της προστασίας του συγκεκριμένου συστήματος μέσω άλλων δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, όπως τα εμπορικά σήματα, τα σχέδια ή υποδείγματα, ή ακόμη και τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, απέβησαν άκαρπες, κυρίως λόγω του λειτουργικού χαρακτήρα του αντικειμένου της επιδιωκόμενης προστασίας [3].

5. Δεδομένης, ωστόσο, της ύπαρξης της «εξαίρεσης Lego», η προστασία του συστήματος με τουβλάκια Lego και, εμμέσως, της τεχνικής λύσης στην οποία αυτό βασίζεται, μέσω των δικαιωμάτων επί σχεδίων ή υποδειγμάτων, παραμένει εφικτή [4]. Η υπό κρίση υπόθεση παρέχει στο Δικαστήριο την ευκαιρία να διευκρινίσει την έκταση αυτής της προστασίας υπό το πρίσμα των σκοπών που επιδιώκει η προστασία που παρέχεται από το δίκαιο της Ένωσης μέσω των διαφόρων κατηγοριών δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

[2] Σχετικά με το ιστορικό της προστασίας του συστήματος Lego από το δίκαιο διανοητικής ιδιοκτησίας, βλ., μεταξύ άλλων, Hunter, D., και Thomas, J., «Lego and the System of Intellectual Property, 1955-2015», *Intellectual Property Quarterly*, 2016, αριθ. 1, σ. 1 έως 18.

[3] Όσον αφορά το δίκαιο των σημάτων της Ένωσης, βλ. απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2010, Lego Juris κατά ΓΕΕΑ (C-48/09 P, EU:C:2010:516).

[4] Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 24ης Μαρτίου 2021, Lego κατά EUIPO – Delta Sport Handelskontor (Στοιχεία κατασκευής συσκευασίας παιχνιδιού κατασκευών) (T-515/19, EU:T:2021:155).

Το νομικό πλαίσιο

6. Το άρθρο 3, στοιχείο α′, το άρθρο 4, παράγραφος 1, καθώς και τα άρθρα 6, 8 και 10 του κανονισμού (ΕΚ) 6/2002 του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2001, για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα [5], ορίζουν τα εξής:

«Άρθρο 3

Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, νοούνται ως:

α) "σχέδιο ή υπόδειγμα": η εικόνα την οποία παρουσιάζει το σύνολο ή μέρος ενός προϊόντος η οποία προκύπτει από τα χαρακτηριστικά του, και ιδίως από τη γραμμή, το περίγραμμα, το χρώμα, το σχήμα, την υφή ή/και τα υλικά του ίδιου του προϊόντος ή/και της διακόσμησης που φέρει,

[…]

Άρθρο 4

1. Το σχέδιο ή υπόδειγμα προστατεύεται ως κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα εφόσον είναι νέο και έχει ατομικό χαρακτήρα.

[…]

Άρθρο 6

1. Ένα σχέδιο ή υπόδειγμα θεωρείται ότι παρουσιάζει ατομικό χαρακτήρα εάν η συνολική εντύπωση που προκαλεί στον ενημερωμένο καταναλωτή διαφέρει από τη συνολική εντύπωση που προκαλεί στον εν λόγω καταναλωτή κάθε σχέδιο ή υπόδειγμα που έχει [γνωστοποιηθεί] στο κοινό:

[…]

β) στην περίπτωση καταχωρισμένου κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος, πριν από την ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης για την καταχώριση ή, εάν διεκδικείται προτεραιότητα, πριν από την ημερομηνία προτεραιότητας.

2. Προκειμένου να εκτιμηθεί ο ατομικός χαρακτήρας, λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός της ελευθερίας του δημιουργού κατά την εκπόνηση του σχεδίου ή υποδείγματος.

[…]

Άρθρο 8

1. Κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα δεν παρέχει δικαιώματα επί των χαρακτηριστικών της εμφάνισης ενός προϊόντος, τα οποία υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του.

[5] ΕΕ 2002, L 3, σ. 1.

2. Κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα δεν παρέχει δικαιώματα επί των χαρακτηριστικών της εμφάνισης ενός προϊόντος, τα οποία πρέπει υποχρεωτικώς να αναπαράγονται με την ακριβή μορφή και τις διαστάσεις τους ώστε το προϊόν στο οποίο ενσωματώνεται ή εφαρμόζεται το σχέδιο ή υπόδειγμα να μπορεί να συνδέεται μηχανικά με άλλο προϊόν ή να τοποθετείται εντός, γύρω ή επάνω σε άλλο προϊόν ώστε κάθε ένα από αυτά να μπορεί να επιτελεί τη λειτουργία του.

3. Κατά παρέκκλιση της παραγράφου 2, κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα, παρέχει δικαιώματα επί σχεδίου ή υποδείγματος το οποίο πληροί τις προϋποθέσεις των άρθρων 5 και 6, το οποίο καθιστά δυνατή την πολλαπλή συναρμολόγηση ή σύνδεση αμοιβαίως υποκαταστάσιμων προϊόντων σε ένα σύστημα δομοστοιχείων.

[…]

Άρθρο 10

1. Η προστασία που παρέχει το κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα εκτείνεται σε οποιοδήποτε σχέδιο ή υπόδειγμα το οποίο δεν προκαλεί στον ενημερωμένο χρήστη διαφορετική συνολική εντύπωση.

2. Προκειμένου να εκτιμάται η έκταση της προστασίας, λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός της ελευθερίας του δημιουργού κατά την εκπόνηση του σχεδίου ή υποδείγματος.»

Τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης, η διαδικασία και τα προδικαστικά ερωτήματα

7. Η LEGO A/S, εταιρία δανικού δικαίου, είναι δικαιούχος, μεταξύ άλλων, του κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος υπ' αριθ. 001950981 0001, το οποίο έχει καταχωριστεί με ημερομηνία προτεραιότητας την 22α Νοεμβρίου 2011 και αφορά ένα στοιχείο σύνδεσης («συνδετικό στοιχείο») για ένα παιχνίδι κατασκευών αποτελούμενο από έναν κύλινδρο με γλυφές και δύο σταυροειδείς άξονες κάθετους μεταξύ τους και ως προς τον κύλινδρο, που συνδέονται με τον κύλινδρο αυτόν μέσω κυλινδρικής βάσης[6], καθώς και του κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος αριθ. 002137190 0002, το οποίο καταχωρίστηκε με ημερομηνία προτεραιότητας την 16η Νοεμβρίου 2012 και αφορά ένα εξάρτημα ενός παιχνιδιού κατασκευών, το οποίο αποτελεί τροποποιημένη εκδοχή του τουβλακίου 2 x 1, με κοίλες εσοχές στη μία πλευρά (στο εξής: επίμαχα στην κύρια δίκη κοινοτικά σχέδια ή υποδείγματα)[7].

8. Η Pozitív Energiaforrás Kft., εταιρία ουγγρικού δικαίου, επιχείρησε να εισαγάγει, υπό το σήμα Qman, παιχνίδια κατασκευών αποτελούμενα από συναρμολογούμενα πλαστικά εξαρτήματα, τα οποία περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, ένα ή περισσότερα κατασκευαστικά στοιχεία τα οποία φέρεται ότι προσβάλλουν τα επίμαχα στην κύρια δίκη κοινοτικά σχέδια ή υποδείγματα.

9. Κατόπιν δήλωσης της LEGO, η Nemzeti Adó- és Vámhivatal Veszprém Megyei Adó- és Vámigazgatósága (φορολογική και τελωνειακή διεύθυνση του Veszprém, υπαγόμενη στην εθνική φορολογική και τελωνειακή αρχή, Ουγγαρία) διέταξε τη δέσμευση των εμπορευμάτων αυτών και στη συνέχεια κίνησε κατά του διαχειριστή της Pozitív Energiaforrás διαδικασία επί παραβάσει λόγω υπονοιών προσβολής των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας της LEGO.

[6] Το συγκεκριμένο εξάρτημα εμφανίζεται στον κατάλογο της LEGO με την ονομασία «Technic, Axle and pin connector hub with 2 perpendicular axles».

[7] Το συγκεκριμένο εξάρτημα εμφανίζεται στον κατάλογο της LEGO με την ονομασία «Brick, modified 1 x 2 with studs on 1 side».

10. Στις 22 Ιουνίου 2022 η LEGO υπέβαλε ενώπιον του Fővárosi Törvényszék (δικαστηρίου περιφέρειας Βουδαπέστης, Ουγγαρία), αίτηση για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων, κατ' εφαρμογήν των άρθρων 10 και 89 του κανονισμού 6/2002, με σκοπό την κατάσχεση των επίμαχων στην κύρια δίκη σετ παιχνιδιών κατασκευών. Το εν λόγω δικαστήριο απέρριψε την αίτηση κρίνοντας ότι τα επίμαχα στην κύρια δίκη κοινοτικά σχέδια ή υποδείγματα προστατεύονται δυνάμει του άρθρου 8, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού και ότι, στον βαθμό που το σχήμα των συνδετικών στοιχείων υπαγορεύεται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία τους, τα δημιουργικά περιθώρια για την επινόηση ενός τέτοιου σχήματος είναι πολύ περιορισμένα. Λαμβάνοντας επίσης υπόψη τόσο το σχήμα όσο και το μέγεθος του προϊόντος, το δικαστήριο έκρινε ότι ο ενημερωμένος χρήστης θα εξέταζε το εν λόγω σχέδιο ή υπόδειγμα με ιδιαίτερη προσοχή και θα απέδιδε σημασία ακόμα και στις πιο ανεπαίσθητες λεπτομέρειες. Ως εκ τούτου, το δικαστήριο προέβη σε λεπτομερή σύγκριση μεταξύ των καταχωρισμένων απεικονίσεων των δύο επίμαχων στην κύρια δίκη κοινοτικών σχεδίων ή υποδειγμάτων και των φωτογραφικών αναπαραγωγών των προϊόντων της Pozitív Energiaforrás και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η συνολική εντύπωση που δημιουργούσαν τα τελευταία στον ενημερωμένο χρήστη ήταν διαφορετική από εκείνη που προκαλούν τα επίμαχα στην κύρια δίκη κοινοτικά σχέδια ή υποδείγματα.

11. Το Fővárosi Ítélőtábla (περιφερειακό εφετείο Βουδαπέστης, Ουγγαρία), επιληφθέν εφέσεως που άσκησε η LEGO, μεταρρύθμισε την ως άνω απόφαση και διέταξε την κατάσχεση των επίμαχων στην κύρια δίκη προϊόντων, με το σκεπτικό ότι τα επίμαχα στην κύρια δίκη κοινοτικά σχέδια ή υποδείγματα και τα προϊόντα της Pozitív Energiaforrás δεν προκαλούσαν διαφορετική συνολική εντύπωση στον ενημερωμένο χρήστη. Το Kúria (Ανώτατο Δικαστήριο, Ουγγαρία), επιληφθέν της αιτήσεως αναιρέσεως που άσκησε η Pozitív Energiaforrás, επικύρωσε την προμνησθείσα απόφαση.

12. Ακολούθως, η LEGO άσκησε αγωγή λόγω προσβολής ενώπιον του Fővárosi Törvényszék (δικαστηρίου περιφέρειας Βουδαπέστης), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, με την οποία ζητούσε, κατ' ουσίαν, να αναγνωρισθεί η ύπαρξη προσβολής, να απαγορευθεί στην Pozitiv Energiaforrás η συνέχιση των πράξεων προσβολής και να επιβληθούν οι προβλεπόμενες έννομες συνέπειες.

13. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Fővárosi Törvényszék (δικαστήριο περιφέρειας Βουδαπέστης) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Σε υπόθεση όπως αυτή της κύριας δίκης, στην οποία ο δικαιούχος επικαλείται σχέδιο ή υπόδειγμα το οποίο προστατεύεται δυνάμει του άρθρου 8, παράγραφος 3, του [κανονισμού 6/2002], όσον αφορά ένα ή περισσότερα τουβλάκια κατασκευής παιχνιδιού κατασκευών της εναγομένης, τα οποία επιτελούν την ίδια λειτουργία συναρμολόγησης με τα τουβλάκια του σχεδίου ή υποδείγματος της ενάγουσας, συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης δικαστική πρακτική βάσει της οποίας τα δικαιοδοτικά όργανα, προκειμένου να εκτιμήσουν, κατά την έννοια του άρθρου 10 του κανονισμού, την έκταση της προστασίας του σχεδίου ή υποδείγματος της ενάγουσας:

– στηρίζονται σε ενημερωμένο χρήστη ο οποίος, όσον αφορά τη λειτουργία του σχεδίου ή υποδείγματος και τη λειτουργία του προϊόντος, διαθέτει τις τεχνικές γνώσεις που μπορεί να αναμένονται από έναν ειδικό του κλάδου·

– θεωρούν ως ενημερωμένο χρήστη τον χρήστη ο οποίος συγκρίνει το σχέδιο ή υπόδειγμα της ενάγουσας και το προϊόν της εναγομένης μέσω ενδελεχούς, τεχνικής και μεθοδικής εξέτασης, και

– θεωρούν ότι ο εν λόγω ενημερωμένος χρήστης διαμορφώνει τη συνολική εντύπωσή του για το σχέδιο ή υπόδειγμα και για το προϊόν πρωτίστως ως τεχνική γνώμη;

2) Σε περίπτωση κατά την οποία συναχθεί το συμπέρασμα, σε μια υπόθεση με τα προεκτεθέντα χαρακτηριστικά, ότι η προστασία που παρέχει το σχέδιο ή υπόδειγμα της ενάγουσας εκτείνεται σε ένα ή μερικά εξαρτήματα των παιχνιδιών κατασκευών της εναγομένης, τα οποία, εντούτοις, συνιστούν περιορισμένο αριθμό τούβλων κατασκευής σε σχέση με το σύνολο, συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης η αναγνώριση στο δικαιοδοτικό όργανο εξουσίας εκτίμησης δυνάμει της οποίας –λαμβανομένων υπόψη του μερικού χαρακτήρα της προσβολής, της περιορισμένης έκτασης και σοβαρότητας της εν λόγω προσβολής σε σχέση με το προϊόν στο σύνολό του και των συμφερόντων που συνδέονται με το εμπόριο χωρίς περιορισμούς αναφορικά με παιχνίδι κατασκευής το οποίο, κατά το μεγαλύτερο μέρος του, δεν αποτελεί αντικείμενο αμφισβήτησης– μπορεί να κρίνει, κατ' εφαρμογή του άρθρου 89, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002, ότι συντρέχουν "βάσιμοι λόγοι" για να απορρίψει το αίτημα περί απαγόρευσης περαιτέρω εισαγωγής του παιχνιδιού κατασκευών στη χώρα;»

14. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως περιήλθε στο Δικαστήριο στις 18 Μαρτίου 2024. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν οι διάδικοι της κύριας δίκης, η Ουγγρική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το Δικαστήριο αποφάσισε να κρίνει την υπόθεση χωρίς τη διεξαγωγή επ' ακροατηρίου συζητήσεως.

Ανάλυση

15. Κατόπιν αιτήματος του Δικαστηρίου, οι παρούσες προτάσεις θα περιορισθούν στην εξέταση του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος. Η απάντηση στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα δύναται όντως να συναχθεί ευχερώς από πάγια νομολογία [8].

16. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 10 του κανονισμού 6/2002 έχει την έννοια ότι η έκταση της προστασίας σχεδίου ή υποδείγματος που εμπίπτει στο άρθρο 8, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού καθορίζεται με γνώμονα τη συνολική εντύπωση που προκαλεί το εν λόγω σχέδιο ή υπόδειγμα σε έναν ενημερωμένο χρήστη ο οποίος διαθέτει εμπεριστατωμένες τεχνικές γνώσεις και επιδεικνύει αυξημένη επιμέλεια όσον αφορά τις τεχνικές πτυχές, καθώς και αν η συνολική αυτή εντύπωση διαμορφώνεται πρωτίστως ως τεχνική εκτίμηση.

17. Προκειμένου να δοθεί στο εν λόγω προδικαστικό ερώτημα απάντηση χρήσιμη για την επίλυση της εκκρεμούς ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου διαφοράς, απαιτείται η εξέταση, πρώτον, της έννοιας του «ενημερωμένου χρήστη», όπως αυτή προβλέπεται στον κανονισμό 6/2002, και, δεύτερον, των στοιχείων που διαμορφώνουν τη συνολική εντύπωση που προκαλεί στον εν λόγω χρήστη ένα σχέδιο ή υπόδειγμα το οποίο εμπίπτει στο άρθρο 8, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού, καθώς και των κριτηρίων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εκτίμηση της έκτασης της προστασίας ενός τέτοιου σχεδίου ή υποδείγματος βάσει του άρθρου 10 του εν λόγω κανονισμού.

[8] Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Nikolajeva (C-280/15, EU:C:2016:467, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

Επί του ενημερωμένου χρήστη

18. Η έννοια του «ενημερωμένου χρήστη» συνιστά θεμελιώδη έννοια του κανονισμού 6/2002, καθόσον η συνολική εντύπωση την οποία προκαλεί το σχέδιο ή υπόδειγμα σε έναν τέτοιο ενημερωμένο χρήστη καθορίζει τόσο το αν μπορεί να τύχει προστασίας το σχέδιο ή υπόδειγμα, ως δηλωτική της ύπαρξης ή μη ατομικού χαρακτήρα, όσο και την έκταση της προστασίας του έναντι σχεδίων ή υποδειγμάτων που ενδεχομένως το προσβάλλουν [9]. Ο «ενημερωμένος χρήστης» συνιστά «πλασματικό πρόσωπο» το οποίο, στο δίκαιο των σχεδίων και υποδειγμάτων, λειτουργεί ως ανάλογο του «μέσου καταναλωτή» στο δίκαιο των εμπορικών σημάτων, καθώς και του ειδικού (ειδικού του κλάδου) στο δίκαιο των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

19. Τα χαρακτηριστικά του ενημερωμένου χρήστη καθορίστηκαν από το Δικαστήριο στην απόφαση PepsiCo κατά Grupo Promer Mon Graphic [10]. Ειδικότερα, ο όρος «ενημερωμένος χρήστης», ο οποίος δεν ορίζεται στον κανονισμό 6/2002, πρέπει να νοηθεί ως «ενδιάμεση έννοια μεταξύ εκείνης του μέσου καταναλωτή που απαντά στο δίκαιο των σημάτων, από τον οποίο δεν απαιτείται καμία ειδική γνώση και ο οποίος εν γένει δεν αντιμετωπίζει άμεσα τα αντιπαρατιθέμενα σήματα, και του ειδικού στον τομέα της τέχνης, ο οποίος διαθέτει τη σχετική τεχνογνωσία». Ως εκ τούτου, με τον όρο αυτόν νοείται «ο χρήστης που δεν επιδεικνύει μετρίου βαθμού προσοχή, αλλά ιδιαίτερη επιμέλεια, είτε λόγω της επαγγελματικής πείρας του είτε λόγω του ευρέος πεδίου γνώσεων που διαθέτει στον οικείο τομέα» [11].

20. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι «ο προσδιορισμός “ενημερωμένος” προϋποθέτει ότι, χωρίς να είναι σχεδιαστής ή ειδικός τεχνικός, ο χρήστης γνωρίζει τα διάφορα σχέδια ή υποδείγματα που υπάρχουν στον οικείο τομέα, διαθέτει ορισμένες γνώσεις ως προς τα στοιχεία που κατά κανόνα περιλαμβάνουν τα εν λόγω σχέδια ή υποδείγματα, και, λόγω του ενδιαφέροντός του για τα εν λόγω προϊόντα, επιδεικνύει σχετικά υψηλότερο βαθμό προσοχής όταν τα χρησιμοποιεί» [12].

21. Μολονότι το Δικαστήριο έχει διαμορφώσει τον ορισμό της έννοιας «ενημερωμένος χρήστης» στο πλαίσιο της διαδικασίας κήρυξης ακυρότητας ενός κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος και, επομένως, επί τη βάσει του άρθρου 6 του κανονισμού 6/2002, εντούτοις από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι, όσον αφορά το άρθρο 10 του εν λόγω κανονισμού, η έννοια αυτή πρέπει να ερμηνεύεται διαφορετικά. Αντιθέτως, σύμφωνα με την αρχή της αμοιβαιότητας, η έκταση της προστασίας ενός σχεδίου ή υποδείγματος αποτελεί την αντίστροφη όψη του ατομικού του χαρακτήρα [13]. Συνεπώς, και οι δύο αυτές πτυχές πρέπει να εκτιμώνται βάσει της συνολικής εντύπωσης που προκαλείται στο ίδιο «πλασματικό πρόσωπο», ήτοι στον ενημερωμένο χρήστη, ο οποίος διαθέτει τα ίδια χαρακτηριστικά, είτε πρόκειται για την αξιολόγηση του κύρους του σχεδίου ή υποδείγματος είτε για τη διαπίστωση προσβολής. Κατά συνέπεια, το σκεπτικό του Δικαστηρίου στην υπόθεση PepsiCo δύναται να εφαρμοστεί πλήρως στην υπό κρίση υπόθεση.

22. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά, ωστόσο, ότι, στην περίπτωση των σχεδίων ή υποδειγμάτων που εμπίπτουν στο άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 6/2002, τα ουσιώδη στοιχεία τους ανάγονται στην τεχνική λειτουργία των χαρακτηριστικών της εμφάνισης του προϊόντος, δηλαδή στη δυνητική διασύνδεσή του με άλλα προϊόντα σε ένα σύστημα δομοστοιχείων. Για τον λόγο

[9] Σχετικά με την έννοια του «ενημερωμένου χρήστη» στο ενωσιακό δίκαιο περί σχεδίων και υποδειγμάτων, βλ., μεταξύ άλλων, Stone, D., *European Union Design Law: A Practitioners' Guide*, Oxford University Press, 2016, σ. 209 έως 229.

[10] Απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2011 (C-281/10 P, στο εξής: απόφαση PepsiCo, EU:C:2011:679).

[11] Απόφαση PepsiCo (σκέψη 53).

[12] Απόφαση PepsiCo (σκέψη 59).

[13] Η αρχή αυτή συνοψίζεται στη διατύπωση: «Αυτό που αποκλείει (την προστασία ενός σχεδίου ή υποδείγματος) αν είναι προγενέστερο, μπορεί να στοιχειοθετήσει προσβολή αν είναι μεταγενέστερο». Σχετικά με την αρχή της αμοιβαιότητας, βλ., μεταξύ άλλων, Hartwig, H., «Reciprocity in European design law», στο Hartwig, H. (επιμ.), *Research handbook on design law*, Edward Elgar Publishing, 2021, σ. 119.

αυτόν, πρέπει, κατά το αιτούν δικαστήριο, να θεωρηθεί ότι ο πλασματικός ενημερωμένος χρήστης διαθέτει τεχνικές γνώσεις και επιδεικνύει ιδιαίτερη επιμέλεια και, κατά συνέπεια, ότι οι τεχνικές πτυχές επηρεάζουν τη συνολική εντύπωση που του προκαλεί το επίμαχο σχέδιο ή υπόδειγμα.

23. Θεωρώ ότι η προσέγγιση αυτή δεν είναι ορθή.

24. Αν και τα σχέδια ή υποδείγματα που εμπίπτουν στο άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 6/2002 έχουν κατά λογική αναγκαιότητα τεχνική λειτουργία, εντούτοις εξακολουθούν να χαρακτηρίζονται ως σχέδια ή υποδείγματα και προστατεύονται ως τέτοια. Σύμφωνα με τον ορισμό που δίδεται στο άρθρο 3, στοιχείο α′, του εν λόγω κανονισμού, σχέδιο ή υπόδειγμα είναι «η εικόνα την οποία παρουσιάζει το σύνολο ή μέρος ενός προϊόντος». Συνεπώς, δεν προστατεύεται η τεχνική λειτουργία του προϊόντος, η οποία συμβάλλει στη συνολική εντύπωση που προκαλεί στον ενημερωμένο χρήστη, αλλά αποκλειστικά η εμφάνιση του προϊόντος, δηλαδή η οπτική του μορφή [14]. Το γεγονός ότι η εμφάνιση των προϊόντων στα οποία εφαρμόζονται τα σχέδια ή υποδείγματα που καλύπτονται από το άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού, ή τουλάχιστον η εμφάνιση ορισμένων χαρακτηριστικών τους, υπαγορεύεται από τις απαιτήσεις διασύνδεσης δεν μεταβάλλει το ανωτέρω συμπέρασμα.

25. Αντιθέτως, ο ενημερωμένος χρήστης, κατά την αντίληψη και θεώρηση του αιτούντος δικαστηρίου, προσομοιάζει περισσότερο με την περίπτωση του ειδικού ο οποίος καλείται να εκτιμήσει τη δυνατότητα κατοχύρωσης των εφευρέσεων με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας στο πλαίσιο του δικαίου των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Ωστόσο, η εκτίμηση αυτή δεν σχετίζεται με την εμφάνιση των προϊόντων, αλλά με μια αφηρημένη ιδέα, δηλαδή τη λύση που δίδεται σε ένα τεχνικό πρόβλημα. Κατά συνέπεια, η ως άνω προσέγγιση δεν δύναται να εφαρμοστεί στο δίκαιο των σχεδίων και υποδειγμάτων.

26. Συνεπώς, τα χαρακτηριστικά του ενημερωμένου χρήστη, όπως καθορίστηκαν από το Δικαστήριο στην απόφαση PepsiCo, εξακολουθούν να ισχύουν πλήρως και για τα σχέδια ή υποδείγματα που εμπίπτουν στο άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 6/2002. Η διαπίστωση αυτή φαίνεται να ευθυγραμμίζεται με τις θέσεις τις οποίες διατύπωσαν οι μετέχοντες στη διαδικασία που έχουν υποβάλει παρατηρήσεις στο πλαίσιο της υπό κρίση υπόθεσης.

Επί της συνολικής εντύπωσης

27. Με το τρίτο σκέλος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί εάν, για τους σκοπούς εφαρμογής του άρθρου 10 του κανονισμού 6/2002, η συνολική εντύπωση που προκαλεί στον ενημερωμένο χρήστη ένα σχέδιο ή υπόδειγμα εμπίπτον στο άρθρο 8, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού διαμορφώνεται πρωτίστως από εκτιμήσεις τεχνικής φύσεως. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να διαφοροποιηθεί, δεδομένου ότι τέτοιου είδους τεχνικές εκτιμήσεις λαμβάνονται μεν υπόψη, πλην όμως κατά τρόπο διαφορετικό από εκείνον που προτείνει το αιτούν δικαστήριο.

[14] Πρβλ. απόφαση της 18ης Μαρτίου 2010, Grupo Promer Mon Graphic κατά ΓΕΕΑ – PepsiCo (Απεικόνιση κυκλικής διαφημιστικής βάσεως) (T-9/07, EU:T:2010:96, σκέψη 50), και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση PepsiCo κατά Grupo Promer Mon Graphic (C-281/10 P, EU:C:2011:302, σημείο 73).

28. Σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002, η έκταση της προστασίας ενός κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος καθορίζεται από τη συνολική εντύπωση που αυτό προκαλεί στον ενημερωμένο χρήστη, υπό την έννοια ότι κάθε άλλο σχέδιο ή υπόδειγμα που δεν προκαλεί στον εν λόγω χρήστη διαφορετική συνολική εντύπωση θεωρείται ότι προσβάλλει την προστασία που παρέχει το δικαίωμα επί του οικείου σχεδίου ή υποδείγματος.

29. Τα χαρακτηριστικά του ενημερωμένου χρήστη είναι εκείνα που μνημονεύονται στα σημεία 19 και 20 των παρουσών προτάσεων. Κατά συνέπεια, η συνολική εντύπωση, η οποία πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να διαμορφώνεται μέσω άμεσης σύγκρισης των αντιπαρατιθέμενων σχεδίων ή υποδειγμάτων [15], θα είναι αποτέλεσμα, ιδίως, της ιδιαίτερης επιμέλειας του εν λόγω χρήστη, του ευρέος πεδίου γνώσεων που διαθέτει στον οικείο τομέα και των υφιστάμενων σχεδίων και υποδειγμάτων, καθώς και του ενδιαφέροντός του για τα εν λόγω προϊόντα [16]. Τουτέστιν, χωρίς να απαιτείται να είναι ειδικός τεχνικός, ένας ενημερωμένος χρήστης θα είναι σε θέση να διακρίνει τα στοιχεία των σχεδίων ή υποδειγμάτων που συνήθως απαντούν στα προϊόντα του συγκεκριμένου τομέα από εκείνα που είναι «νέα». Ωστόσο, οι διαφορές στα καινοτόμα στοιχεία θα ασκούν σημαντικότερη επιρροή στη συνολική εντύπωση που αποκομίζει ο εν λόγω χρήστης σε σύγκριση με τις ομοιότητες στα συνήθη στοιχεία [17].

30. Το αιτούν δικαστήριο δεν διευκρινίζει ποιον θεωρεί ως τυπικό χρήστη του προϊόντος επί του οποίου εφαρμόζεται το οικείο σχέδιο ή υπόδειγμα [18]. Εντούτοις, ακόμη και αν το αιτούν δικαστήριο κρίνει ότι ο χρήστης των τουβλακίων κατασκευών Lego είναι κατά κανόνα παιδί [19], ο προσδιορισμός «ενημερωμένος» εξακολουθεί να τυγχάνει πλήρους εφαρμογής, με αποτέλεσμα ένας τέτοιος χρήστης να διατηρεί όλα τα χαρακτηριστικά που υπομνήσθηκαν στα σημεία 19 και 20 των παρουσών προτάσεων. Επιπλέον, όσον αφορά τα σχέδια ή υποδείγματα που αφορούν είδη προοριζόμενα (πρωτίστως) για παιδιά, είναι, κατά τη γνώμη μου, παγκοίνως γνωστό ότι τα τελευταία διαθέτουν επίπεδο γνώσεως και επιμέλειας τουλάχιστον ισοδύναμο με εκείνο των ενηλίκων. Συνεπώς, το γεγονός ότι τα επίμαχα σχέδια ή υποδείγματα αφορούν προϊόντα προοριζόμενα για παιδιά ουδόλως δικαιολογεί να θεωρηθεί ότι ο ενημερωμένος χρήστης των συγκεκριμένων προϊόντων γνωρίζει λιγότερο τον σχετικό τομέα ή ότι είναι λιγότερο επιμελής.

31. Εξάλλου, στην αιτιολογική σκέψη 14 του κανονισμού 6/2002 αναφέρεται ότι το κατά πόσον είναι διαφορετική η συνολική εντύπωση που προκαλούν δύο σχέδια ή υποδείγματα πρέπει να κρίνεται, μεταξύ άλλων, «λαμβανομένης υπόψη της φύσης του προϊόντος στο οποίο έχει εφαρμοσθεί […] το σχέδιο ή υπόδειγμα». Επομένως, στην περίπτωση σχεδίων και υποδειγμάτων που εφαρμόζονται σε προϊόντα που αποτελούν μέρος συστημάτων δομοστοιχείων, είναι δικαιολογημένο να θεωρηθεί ότι ο ενημερωμένος χρήστης δεν θα λάβει υπόψη μόνον την εμφάνιση του επίμαχου προϊόντος μεμονωμένα, αλλά και την εμφάνιση που θα έχει αυτό μετά τη συναρμολόγησή του με άλλα στοιχεία του συστήματος.

32. Ωστόσο, ο προσδιορισμός της συνολικής εντύπωσης που προκαλεί ένα σχέδιο ή υπόδειγμα στον ενημερωμένο χρήστη δεν συνιστά αυτοσκοπό. Αποτελεί απλώς ένα ενδιάμεσο στάδιο για την εκτίμηση της έκτασης προστασίας ενός κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος έναντι ενός

[15] Απόφαση PepsiCo (σκέψη 55).

[16] Απόφαση PepsiCo (σκέψεις 53 και 59).

[17] Πρβλ. απόφαση της 18ης Μαρτίου 2010, Grupo Promer Mon Graphic κατά ΓΕΕΑ – PepsiCo (Απεικόνιση κυκλικής διαφημιστικής βάσεως) (T-9/07, EU:T:2010:96, σκέψεις 72 έως 82).

[18] Εξάλλου, η πρακτική του να προσωποποιείται ο ενημερωμένος χρήστης, μέσω της απόδοσης σε αυτόν χαρακτηριστικών ενός πραγματικού προσώπου, έχει αποτελέσει αντικείμενο κριτικής στη θεωρία. Στην πραγματικότητα, η έννοια του ενημερωμένου χρήστη συνιστά νομική κατασκευή (πλάσμα δικαίου) και λειτουργεί σε ένα πιο αφηρημένο και εννοιολογικό επίπεδο. Βλ., μεταξύ άλλων, Stone, D., European Union Design Law: A Practitioners' Guide, όπ.π., σ. 219.

[19] Κατ' αναλογίαν προς τις παραδοχές του Δικαστηρίου στην απόφαση PepsiCo (σκέψη 54).

σχεδίου ή υποδείγματος που ενδεχομένως το προσβάλλει[20]. Η εκτίμηση αυτή γίνεται από το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της υποθέσεως, το οποίο οφείλει να υιοθετήσει την οπτική του ενημερωμένου χρήστη προκειμένου να διαπιστώσει εάν τα αντιπαρατιθέμενα σχέδια ή υποδείγματα δημιουργούν διαφορετική συνολική εντύπωση στον εν λόγω χρήστη. Στο πλαίσιο της εκτίμησής του, το δικαστήριο θα πρέπει να λάβει υπόψη περιστάσεις τις οποίες ο ενημερωμένος χρήστης ενδέχεται να μη γνωρίζει πλήρως, αλλά των οποίων η συνεκτίμηση απαιτείται από τον κανονισμό 6/2002.

33. Συνεπώς, το άρθρο 8, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 6/2002 αποκλείει από την προστασία τα χαρακτηριστικά της εμφάνισης ενός προϊόντος τα οποία υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του, καθώς και τα χαρακτηριστικά της εμφάνισης ενός προϊόντος που αφορούν τη διασύνδεσή του (τα λεγόμενα «χαρακτηριστικά διασύνδεσης»). Ωστόσο, το άρθρο 8, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού θεσπίζει εξαίρεση για τα αμοιβαίως υποκαταστάσιμα προϊόντα εντός ενός συστήματος δομοστοιχείων. Ομολογουμένως, κατά το γράμμα της διάταξης, πρόκειται για εξαίρεση μόνον από το άρθρο 8, παράγραφος 2, και όχι από την παράγραφο 1 του άρθρου αυτού. Εντούτοις, το Γενικό Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, προς διασφάλιση της πρακτικής αποτελεσματικότητας του άρθρου 8, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού, η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνεύεται ως εξαίρεση και από την παράγραφο 1 του άρθρου 8 όταν το επίμαχο σχέδιο ή υπόδειγμα εμπίπτει τόσο στην παράγραφο 2 όσο και στην παράγραφο 1[21]. Τουτέστιν, τα χαρακτηριστικά διασύνδεσης της εμφάνισης ενός προϊόντος που αποτελεί μέρος ενός συστήματος δομοστοιχείων τυγχάνουν της προστασίας ακόμη και όταν τα χαρακτηριστικά αυτά υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του προϊόντος. Ως εκ τούτου, τα χαρακτηριστικά αυτά συμβάλλουν στη συνολική εντύπωση που προκαλεί ένα σχέδιο ή υπόδειγμα στον ενημερωμένο χρήστη.

34. Τουναντίον, σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 2, του κανονισμού 6/2002, προκειμένου να εκτιμάται η έκταση της προστασίας, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός της ελευθερίας του δημιουργού κατά την εκπόνηση του σχεδίου ή υποδείγματος.

35. Γίνεται δε γενικώς δεκτό ότι οι τεχνικοί περιορισμοί περιλαμβάνονται μεταξύ των στοιχείων που μπορούν να περιορίσουν την ελευθερία του δημιουργού[22]. Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά της εμφάνισης ενός προϊόντος τα οποία, σύμφωνα με τον ορισμό του άρθρου 8, παράγραφος 2, του κανονισμού 6/2002, «πρέπει υποχρεωτικώς να αναπαράγονται με την ακριβή μορφή και τις διαστάσεις τους», φρονώ ότι μπορεί να γίνει δεκτό ότι ο βαθμός ελευθερίας του δημιουργού είναι ελάχιστος ή ακόμη και ανύπαρκτος. Το συμπέρασμα αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν τα εν λόγω χαρακτηριστικά υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του οικείου προϊόντος και, συγκεκριμένα, εν προκειμένω, από τις απαιτήσεις διασύνδεσης.

36. Ένας περιορισμένος βαθμός ελευθερίας του δημιουργού δεν συνεπάγεται τον πλήρη αποκλεισμό ενός χαρακτηριστικού της εμφάνισης ενός προϊόντος από τη συνολική εντύπωση που το συγκεκριμένο σχέδιο ή υπόδειγμα προκαλεί στον ενημερωμένο χρήστη[23]. Θα επηρεάσει,

[20] Η έκταση της προστασίας δεν υφίσταται in abstracto. Σύμφωνα με το άρθρο 10 του κανονισμού 6/2002, η εκτίμηση γίνεται πάντοτε σε σχέση με ένα άλλο σχέδιο ή υπόδειγμα.

[21] Πρβλ. απόφαση της 24ης Μαρτίου 2021, Lego κατά EUIPO – Delta Sport Handelskontor (Στοιχεία κατασκευής συσκευασίας παιχνιδιού κατασκευών) (T-515/19, EU:T:2021:155, σκέψη 80).

[22] Αποφάσεις της 18ης Μαρτίου 2010, Grupo Promer Mon Graphic κατά ΓΕΕΑ – PepsiCo (Απεικόνιση κυκλικής διαφημιστικής βάσεως) (T-9/07, EU:T:2010:96, σκέψη 67), και της 6ης Σεπτεμβρίου 2023, Cayago Tec κατά EUIPO – iAqua (Shenzhen) (Τζετ σκι, μηχανοκίνητο σκάφος) (T-377/22, EU:T:2023:504, σκέψη 46 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Βλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση PepsiCo κατά Grupo Promer Mon Graphic (C-281/10 P, EU:C:2011:302, σημείο 31).

[23] Σε αντίθεση με τα χαρακτηριστικά που εμπίπτουν στο άρθρο 8, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 6/2002, τα οποία δεν συμβάλλουν στη συνολική εντύπωση, εκτός εάν υπάγονται στην εξαίρεση της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου.

ωστόσο, τη σύγκριση των συνολικών εντυπώσεων των αντιπαρατιθέμενων σχεδίων ή υποδειγμάτων, σύμφωνα με αυτό που το Δικαστήριο χαρακτηρίζει ως «κανόνα αντίστροφης αναλογικότητας» [24]. Κατά τον κανόνα αυτόν, όσο πιο περιορισμένη είναι η ελευθερία του δημιουργού κατά την εκπόνηση ενός σχεδίου ή υποδείγματος, τόσο πιθανότερο θα είναι διαφορές ελάσσονος σημασίας μεταξύ των επίμαχων σχεδίων ή υποδειγμάτων να αρκούν προκειμένου να δημιουργηθεί διαφορετική συνολική εντύπωση στον ενημερωμένο χρήστη. Τούτο δε διότι, στο μέτρο που οι ομοιότητες μεταξύ των επίμαχων σχεδίων ή υποδειγμάτων αφορούν κοινά χαρακτηριστικά, για τη διαμόρφωση των οποίων η ελευθερία του δημιουργού περιορίζεται, μεταξύ άλλων, από τεχνικούς περιορισμούς, οι ομοιότητες αυτές έχουν μικρή σημασία ως προς τη συνολική εντύπωση που προκαλούν τα εν λόγω σχέδια ή υποδείγματα στον ενημερωμένο χρήστη [25].

37. Στην περίπτωση σχεδίων ή υποδειγμάτων που εφαρμόζονται σε προϊόντα τα οποία αποτελούν μέρη ενός συστήματος δομοστοιχείων, όπως τα τουβλάκια κατασκευών, τα χαρακτηριστικά διασύνδεσης ή εκείνα που υπαγορεύονται από την τεχνική λειτουργία των εν λόγω προϊόντων, ενδέχεται να αντιπροσωπεύουν σημαντικό ποσοστό των χαρακτηριστικών της εμφάνισης των προϊόντων αυτών [26]. Τα εν λόγω χαρακτηριστικά εξακολουθούν να τυγχάνουν προστασίας δυνάμει της εξαίρεσης του άρθρου 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 6/2002. Ωστόσο, δεδομένου ότι η ελευθερία του δημιουργού κατά την εκπόνησή τους είναι εξαιρετικά περιορισμένη, η επίδρασή τους κατά τη σύγκριση των συνολικών εντυπώσεων που προκαλούν τα αντιπαρατιθέμενα σχέδια ή υποδείγματα στον ενημερωμένο χρήστη θα είναι σημαντικά μειωμένη. Κατά συνέπεια, ακόμη και αμελητέες διαφορές μεταξύ των οικείων σχεδίων ή υποδειγμάτων ενδέχεται να αποτρέψουν τη διαπίστωση ύπαρξης προσβολής.

38. Ανακύπτει, επομένως, το ερώτημα μήπως, προκειμένου να διαφυλαχθεί πλήρως η αποτελεσματικότητα του άρθρου 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 6/2002, η διάταξη αυτή θα πρέπει να ερμηνεύεται επίσης ως εξαίρεση από το άρθρο 10, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού. Ωστόσο, θεωρώ ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό πρέπει να είναι αρνητική.

39. Πρώτον, είναι αληθές ότι το Γενικό Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 6/2002, το οποίο, κατά το γράμμα του, συνιστά εξαίρεση μόνον από την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, πρέπει να ερμηνεύεται ως εισάγον παρέκκλιση και από την παράγραφο 1 του άρθρου αυτού [27]. Ωστόσο, η υπό κρίση περίπτωση διαφοροποιείται από εκείνη του άρθρου 10, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού.

40. Συγκεκριμένα, οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 8 του κανονισμού 6/2002 αφορούν αμφότερες το ίδιο ζήτημα, ήτοι τη δυνατότητα προστασίας δύο κατηγοριών χαρακτηριστικών που άπτονται της εμφάνισης των προϊόντων: εκείνων που υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία και εκείνων που σχετίζονται με τη διασύνδεση. Επομένως, δικαιολογείται η επέκταση της εξαίρεσης που αφορά τη δεύτερη κατηγορία και στα χαρακτηριστικά που

[24] Απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2023, Cayago Tec κατά EUIPO – iAqua (Shenzhen) (Τζετ σκι, μηχανοκίνητο σκάφος) (T-377/22, EU:T:2023:504, σκέψη 48 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[25] Απόφαση της 18ης Μαρτίου 2010, Grupo Promer Mon Graphic κατά ΓΕΕΑ – PepsiCo (Απεικόνιση κυκλικής διαφημιστικής βάσεως) (T-9/07, EU:T:2010:96, σκέψεις 67 και 72).

[26] Επί παραδείγματι, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 24ης Μαρτίου 2021, Lego κατά EUIPO – Delta Sport Handelskontor (Στοιχεία κατασκευής συσκευασίας παιχνιδιού κατασκευών) (T-515/19, EU:T:2021:155), το τμήμα προσφυγών του EUIPO είχε προσδιορίσει έξι χαρακτηριστικά της εμφάνισης του επίμαχου προϊόντος (ενός τουβλακίου Lego διαφορετικού από τα επίμαχα στην κύρια δίκη), τα οποία υπαγορεύονταν όλα αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του. Στη συνέχεια, το Γενικό Δικαστήριο εντόπισε ένα επιπλέον χαρακτηριστικό, το οποίο έκρινε ότι δεν υπαγορευόταν από την τεχνική λειτουργία του εν λόγω προϊόντος (βλ. σκέψεις 102 έως 114 της ως άνω αποφάσεως).

[27] Απόφαση της 24ης Μαρτίου 2021, Lego κατά EUIPO – Delta Sport Handelskontor (Στοιχεία κατασκευής συσκευασίας παιχνιδιού κατασκευών) (T-515/19, EU:T:2021:155, σκέψη 80).

εμπίπτουν τόσο στη δεύτερη όσο και στην πρώτη κατηγορία. Διαφορετικά, η εξαίρεση αυτή θα εφαρμοζόταν ασύμμετρα, υπό την έννοια ότι θα ωφελούσε μόνο τα χαρακτηριστικά του άρθρου 8, παράγραφος 2, του κανονισμού 6/2002 που δεν εμπίπτουν συγχρόνως στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού, ενώ η παράγραφος 3 του εν λόγω άρθρου θα εφαρμοζόταν σε όλα τα χαρακτηριστικά που εμπίπτουν στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου [28]. Δεδομένου, όμως, ότι τα χαρακτηριστικά της διασύνδεσης συχνά υπαγορεύονται μόνον από την τεχνική λειτουργία τους [29], η πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 6/2002 θα αποδυναμωνόταν σημαντικά.

41. Δεν ισχύει το ίδιο όσον αφορά το άρθρο 10, παράγραφος 2, του κανονισμού 6/2002. Η διάταξη αυτή αφορά διαφορετικό ζήτημα, ήτοι αυτό της συνεκτίμησης του βαθμού ελευθερίας του δημιουργού του επίμαχου κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος κατά την εκτίμηση της έκτασης της προστασίας. Εφαρμόζεται όχι μόνο στα σχέδια ή υποδείγματα που εμπίπτουν στο άρθρο 8, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού, αλλά σε όλα τα σχέδια και υποδείγματα αδιακρίτως, η δε ελευθερία του δημιουργού μπορεί να περιορίζεται και από άλλους παράγοντες πέραν των τεχνικών περιορισμών. Επομένως, δεν υφίσταται κίνδυνος ασύμμετρης εφαρμογής της συγκεκριμένης διάταξης. Συνεπώς, ελλείψει οποιασδήποτε σχετικής αναφοράς στον εν λόγω κανονισμό, δεν συντρέχει λόγος εξαιρέσεως των σχεδίων ή υποδειγμάτων που εμπίπτουν στο άρθρο 8, παράγραφος 3, του ίδιου κανονισμού από την εφαρμογή του άρθρου 10, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού.

42. Δεύτερον, η διαπίστωση αυτή επιρρωννύεται από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 6/2002. Συγκεκριμένα, η διάταξη αυτή απαιτεί, προκειμένου τα σχέδια ή υποδείγματα που εμπίπτουν σε αυτή να τυγχάνουν προστασίας, να πληρούν, μεταξύ άλλων, την προϋπόθεση του άρθρου 6 του εν λόγω κανονισμού, ήτοι να έχουν ατομικό χαρακτήρα. Ο ατομικός χαρακτήρας εκτιμάται σε σχέση με κάθε σχέδιο ή υπόδειγμα που έχει γνωστοποιηθεί στο κοινό πριν από την κατάθεση της αίτησης καταχώρισης ενός καταχωρισμένου σχεδίου ή υποδείγματος (ή, κατά περίπτωση, πριν από τη διεκδικούμενη ημερομηνία προτεραιότητας). Πλην όμως, το άρθρο 6, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού θεσπίζει έναν κανόνα, ανάλογο με εκείνον του άρθρου 10, παράγραφος 2, αυτού, σύμφωνα με τον οποίο κατά την εκτίμηση του ατομικού χαρακτήρα λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός ελευθερίας του δημιουργού.

43. Σύμφωνα με την αρχή της αμοιβαιότητας [30], η έκταση της προστασίας, η οποία καθορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 10 του κανονισμού 6/2002, αποτελεί το αντίστοιχο του ατομικού χαρακτήρα του επίμαχου σχεδίου ή υποδείγματος, ο οποίος εκτιμάται σύμφωνα με το άρθρο 6 του εν λόγω κανονισμού. Συνεπώς, δεν δύναται να υφίστανται σχέδια ή υποδείγματα για τα οποία η έκταση της προστασίας έναντι τυχόν σχεδίων ή υποδειγμάτων που ενδεχομένως τα προσβάλλουν καθορίζεται με λιγότερο αυστηρούς κανόνες σε σχέση με εκείνους που εφαρμόζονται για την εκτίμηση του ατομικού χαρακτήρα τους έναντι προγενέστερων σχεδίων ή υποδειγμάτων. Τούτο θα συνέβαινε στην περίπτωση που ο βαθμός ελευθερίας του δημιουργού λαμβανόταν υπόψη κατά την εκτίμηση του ατομικού χαρακτήρα, μειώνοντας με τον τρόπο αυτόν το απαιτούμενο όριο διαφοροποίησης για να αναγνωριστεί ο χαρακτήρας αυτός, αλλά δεν συνεκτιμάτο κατά την εκτίμηση της εκτάσεως της προστασίας, γεγονός που θα είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του απαιτούμενου ορίου διαφοροποίησης για να αποφευχθεί η διαπίστωση προσβολής.

[28] Πρβλ. απόφαση της 24ης Μαρτίου 2021, Lego κατά EUIPO – Delta Sport Handelskontor (Στοιχεία κατασκευής συσκευασίας παιχνιδιού κατασκευών) (T-515/19, EU:T:2021:155, σκέψεις 77 έως 79).

[29] Βλ. σημείο 37 των παρουσών προτάσεων.

[30] Βλ. σημείο 21 των παρουσών προτάσεων.

44. Αυτό θα οδηγούσε σε ένα παράδοξο αποτέλεσμα. Ειδικότερα, ένα προγενέστερο σχέδιο ή υπόδειγμα θα μπορούσε να δημιουργεί στον ενημερωμένο χρήστη μια συνολική εντύπωση διαφορετική από εκείνη που προκαλεί ένα άλλο σχέδιο ή υπόδειγμα το οποίο είναι καταχωρισμένο ή του οποίου έχει ζητηθεί καταχώριση, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η αμφισβήτηση της καταχώρισης αυτής ή του κύρους του σχεδίου ή υποδείγματος[31], αλλά το ίδιο προγενέστερο σχέδιο ή υπόδειγμα θα μπορούσε, αντιθέτως, να θεωρηθεί ότι προσβάλλει το καταχωρισμένο σχέδιο ή υπόδειγμα. Με τον τρόπο αυτόν, ο δικαιούχος του καταχωρισμένου σχεδίου ή υποδείγματος θα είχε τη δυνατότητα να αποκλείσει από την αγορά τα προγενέστερα σχέδια ή υποδείγματα, χωρίς οι δικαιούχοι των σχεδίων ή υποδειγμάτων αυτών να μπορούν να αμφισβητήσουν το κύρος του εν λόγω καταχωρισμένου σχεδίου ή υποδείγματος.

45. Η αρχή της αμοιβαιότητας επιτάσσει συνεπώς να λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός ελευθερίας του δημιουργού για όλα τα σχέδια ή υποδείγματα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που εμπίπτουν στο άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 6/2002, τόσο κατά την εκτίμηση του ατομικού χαρακτήρα όσο και κατά την εκτίμηση της έκτασης προστασίας.

46. Τέλος, τρίτον, μολονότι το άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 6/2002 καθιστά δυνατή την προστασία των σχεδίων ή υποδειγμάτων που εφαρμόζονται επί προϊόντων τα οποία είναι αμοιβαίως υποκαταστάσιμα σε ένα σύστημα δομοστοιχείων, παρά τα λειτουργικά χαρακτηριστικά της εμφάνισης των προϊόντων αυτών, εντούτοις ο γενικός σκοπός του εν λόγω κανονισμού παραμένει αυτός που μνημονεύεται στην αιτιολογική σκέψη 10, ήτοι να μην παρεμποδίζεται η τεχνολογική καινοτομία ή η διαλειτουργικότητα των προϊόντων διαφόρων κατασκευαστών μέσω της χορήγησης προστασίας σε χαρακτηριστικά που υπαγορεύονται αποκλειστικά από τεχνική λειτουργία ή που καθιστούν δυνατές μηχανικές συνδέσεις.

47. Ο σκοπός αυτός, όμως, θα διακυβευόταν εάν τα χαρακτηριστικά διασύνδεσης της εμφάνισης προϊόντων που αποτελούν μέρος ενός συστήματος δομοστοιχείων, τα οποία συχνά κυριαρχούν στην εμφάνιση αυτή, μπορούσαν να είναι καθοριστικά για τη συνολική εντύπωση που διαμορφώνει ο ενημερωμένος χρήστης κατά την εκτίμηση της έκτασης της προστασίας των οικείων σχεδίων ή υποδειγμάτων. Η συνεκτίμηση, στο πλαίσιο της άσκησης αυτής, του βαθμού ελευθερίας του δημιουργού καθιστά δυνατή, κατά τη γνώμη μου, την επίτευξη του σκοπού αυτού, χωρίς να αναιρείται η πρακτική αποτελεσματικότητα της εξαίρεσης που προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 6/2002.

Απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα

48. Λαμβανομένων υπόψη των πληροφοριών που διαλαμβάνονται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, η ανάγκη ακριβώς διασφάλισης του σκοπού που μνημονεύεται στο σημείο 46 των παρουσών προτάσεων οδήγησε το αιτούν δικαστήριο να διερωτηθεί κατά πόσον πρέπει να εφαρμοστούν ειδικά κριτήρια προκειμένου να καθοριστεί η έκταση της προστασίας των σχεδίων ή υποδειγμάτων που εμπίπτουν στο άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 6/2002, δεδομένης της ιδιαιτερότητας των εν λόγω σχεδίων ή υποδειγμάτων.

[31] Το κύρος του σχεδίου ή υποδείγματος εκτιμάται, μεταξύ άλλων, με βάση την απαίτηση περί ατομικού χαρακτήρα, βλ. άρθρο 25, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 6/2002.

49. Εκτιμώ, ωστόσο, όπως προκύπτει εκ των ανωτέρω, ότι, αντιθέτως, η επίτευξη του σκοπού αυτού καθίσταται δυνατή με την αυστηρή και πλήρη εφαρμογή των διατάξεων του κανονισμού 6/2002, όπως αυτές ερμηνεύονται από τα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης, διατηρώντας παράλληλα την πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 8, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού.

50. Προτείνω, επομένως, να δοθεί στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα η απάντηση ότι το άρθρο 10 του κανονισμού 6/2002 έχει την έννοια ότι η έκταση της προστασίας ενός σχεδίου ή υποδείγματος που εμπίπτει στο άρθρο 8, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού καθορίζεται με γνώμονα τη συνολική εντύπωση που προκαλεί το εν λόγω σχέδιο ή υπόδειγμα σε έναν ενημερωμένο χρήστη ο οποίος, χωρίς να είναι σχεδιαστής ή ειδικός τεχνικός, γνωρίζει τα διάφορα σχέδια ή υποδείγματα που υπάρχουν στον οικείο τομέα, διαθέτει ορισμένες γνώσεις ως προς τα στοιχεία που κατά κανόνα περιλαμβάνουν τα εν λόγω σχέδια ή υποδείγματα και, λόγω του ενδιαφέροντός του για τα συγκεκριμένα προϊόντα, επιδεικνύει σχετικά υψηλότερο βαθμό προσοχής όταν τα χρησιμοποιεί ως στοιχεία του συστήματος δομοστοιχείων του οποίου αποτελούν μέρος. Κατά την εκτίμηση της έκτασης της προστασίας, λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός ελευθερίας του δημιουργού του οικείου σχεδίου ή υποδείγματος, συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας που διαθέτει κατά τη διαμόρφωση των χαρακτηριστικών της εμφάνισης του προϊόντος που είναι απαραίτητα για τη διασύνδεση.

Πρόταση

51. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Fővárosi Törvényszék (δικαστήριο περιφέρειας Βουδαπέστης, Ουγγαρία) ως εξής:

Το άρθρο 10 του κανονισμού (ΕΚ) 6/2002 του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2001, για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα,

έχει την έννοια ότι:

η έκταση της προστασίας ενός σχεδίου ή υποδείγματος που εμπίπτει στο άρθρο 8, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού καθορίζεται με γνώμονα τη συνολική εντύπωση που προκαλεί το εν λόγω σχέδιο ή υπόδειγμα σε έναν ενημερωμένο χρήστη ο οποίος, χωρίς να είναι σχεδιαστής ή ειδικός τεχνικός, γνωρίζει τα διάφορα σχέδια ή υποδείγματα που υπάρχουν στον οικείο τομέα, διαθέτει ορισμένες γνώσεις ως προς τα στοιχεία που κατά κανόνα περιλαμβάνουν τα εν λόγω σχέδια ή υποδείγματα και, λόγω του ενδιαφέροντός του για τα συγκεκριμένα προϊόντα, επιδεικνύει σχετικά υψηλότερο βαθμό προσοχής όταν τα χρησιμοποιεί ως στοιχεία του συστήματος δομοστοιχείων του οποίου αποτελούν μέρος. Κατά την εκτίμηση της έκτασης της προστασίας, λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός ελευθερίας του δημιουργού του οικείου σχεδίου ή υποδείγματος, συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας που διαθέτει κατά τη διαμόρφωση των χαρακτηριστικών της εμφάνισης του προϊόντος που είναι απαραίτητα για τη διασύνδεση.